

ELS MORTS SÓN TOTS IGUALS

Ha passat ja força temps des del brutal atemptat de Bali, a Indonèsia, i una mica menys de la tragèdia a l'òpera de Moscou. No sabem pas si, quan aparegui aquesta reflexió, hi haurà alguna tragèdia més a on estendre-la. Tanmateix, quan la ràbia, el dolor i la ira s'asserenen una mica, és l'hora de reflexionar més profundament sobre el Misteri que ens envolta, tant si aquest misteri té un nom creient com si no el té. És el que voldríem fer en les ratlles que segueixen.

Meditació sobre esdeveniments dels darrers mesos

1. La mort de civils innocents és una forma de barbàrie injustificable que ja no hauria d'existir en el nostre món, si és que aquest, tal com diem, progressa. Malgrat tot, veiem que *aquest principi fonamental no és pas igualment vàlid per a tots els humans*. No tots els morts són iguals. Si són blancs, rossos, prooccidentals, ocuparan pàgines i dies als mitjans de comunicació. Sobretot si es pot aconseguir que a llurs familiars se'ls trenqui la veu i plorin davant les càmeres: que no sé pas per què, als humans, ens agrada tant contemplar aquest dolor que no ens interpel·la, puix que ja no podem evitar-lo ni guarir-lo.

2. Constatem, a més, que, *en la mera elecció dels temes i dels espais, els mitjans de comunicació tenen una gran responsabilitat*: servir la causa de l'home o bé servir el diner (és a dir, més audiència; això és, anuncis més cars) i el senyor de torn (s'anomeni Aznar o Pujol o Busch o Berlusconi...) Per exemple: no sé pas durant quants dies vàrem ser reiteradament informats de l'atemptat de Bali; però el que sí sabem és la poca informació que se'ns va oferir sobre altres morts: i aquests eren afganesos, morens i musulmans, és clar.

3. La nit del 30 de juny, durant la celebració d'unes noces a Kakrakai, província d'Uruzgan, l'aviació nord-americana va efectuar un bombardeig que produí més de 50 morts i 200 ferits, gairebé tots dones i criatures. Els primers intents d'investigació per part de les Nacions Unides van acabar essent bloquejats pels Estats Units. Tal com va explicar, finalment, el *The Financial Times* (30.VII.02), "els Estats Units són el principal proveïdor de fons de l'ONU i gaudeix d'un dret a veto en el Consell de Seguretat sobre qüestions com la dels cascos blaus a l'Afganistan".

Dels presoners capturats a Kunduz (alguns d'ells traslladats després a Guantànamo), molts no van arribar ni a la primera destinació. Per traslladar-los a la presó de Shibergan van entaforar lots de 150 persones en contenidors metàl·lics, sense aire ni llum. Enfront de la queixa que allí no es podia respirar, un soldat va anar disparant contra els contenidors "per tal d'obrir-hi forats". Quan, cinc dies després, es van obrir els contenidors, "aparegué un lliscós remolí d'orina, de sang, d'excrements, vòmits i carn humana", que és el que restava dels ocupants. "Els nord-americans van dir als de Shibergan que traguessin d'allí els cadàvers abans no fossin filmats per satèl·lit". Avui, el Pentàgon nega que allà hi hagués soldats nord-americans, mentre que els afgans asseguren que sí que n'hi havia, i que dirigien les operacions. En qualsevol cas, el que sí hi hagué foren morts. No se sap quants. El

delegat d'*Amnistia Internacional*, Andrew McEntee, sostingué que es tractava d'un crim contra la jurisdicció universal i contra les mateixes lleis nord-americanes. Mentrestant, el Congrés prepara lleis perquè cap soldat nord-americà no s'hagi d'enfrontar a cap persecució judicial de l'exterior¹.

Les imatges de nens argentins morts per desnutrició han sacsejat una infinitud de cors. Però, sabem a bastament que cada dia moren així milers d'infants, malgrat no en coneguem llurs dramàtiques fotografies. Si, enfront de la terrible injustícia del nostre món, ens movem només pel refrany "ulls que no veuen, cor que no sent", no estarem caient en el cinisme?

4. Enfront de dades com aquestes, podríem repetir, glossant el cèlebre sermó de Montesinos, a Sto. Domingo, davant els conqueridors espanyols: "*És que no eren homes, aquests?*" De totes aquestes barbàries no se'ns va informar pas tant com de la de Bali. La qual cosa acaba significant que no van existir. Aquells morts afganesos no devien ser pas de primera divisió, sinó de categoria regional humana. Decididament, no són pas iguals tots els morts, i això fa pensar. Perquè, els drets humans només són tals quan són drets de tothom, no quan esdevenen privilegi per a uns i manca de drets per a d'altres.

5. Cal que quedi molt clar que reclamar més respecte per a uns no significa demanar menys respecte per als altres, com tendeixen a fer-nos dir els simplismes mediàtics. Aquesta falsa conclusió té una causa molt arrelada en la nostra psicologia humana: *tots tendim a pensar que, quan algú és un criminal, les seves víctimes són necessàriament innocents*. Però no és pas així. Encara no hem après que el crim continua essent crim malgrat la víctima sigui un altre criminal. Que la venjança com a resposta no ens és permesa, als humans; o que ens prenguem la justícia pel nostre propi compte i en nom de la pròpia sensació d'ofensa. Però, això no obsta perquè molts crims siguin una reacció (injusta i inadmissible moralment) enfront d'una prepotència i d'un asserviment previs. Els homes continuem guerrejant amb la convicció que els crims dels nostres enemics *ens excusen* a nosaltres, quan, en realitat, sovint, els crims dels nostres enemics *ens acusen*, també, a nosaltres. I Occident, més que no pas les croades antiterroristes, faria bé d'emprendre una croada contra el seu propi racisme latent, contra el seu propi expansionisme i el seu propi desig de les riqueses dels altres.

6. Parlant des d'una perspectiva bíblica, seria fàcil evocar aquí el profeta Jeremies. Al final del seu llibre, el profeta escriu uns oracles molt durs contra el rei de Babilònia. Però abans, al llarg del llibre, ha fet que Déu parlés diferents vegades d'ell com "del meu servent Nabucodonosor", explicant així al poble i als seus caps que la invasió de Nabucodonosor i la deportació dels israelites a Babilònia eren conseqüència de llur pròpia injustícia i llur pròpia corrupció. Isaïes (10,5ss) gosa dir que *Déu envia Assíria contra Israel*. I cal deixar molt clar que ni Isaïes ni Jeremies no eren "menys patriotes" o menys amants de llur poble que els qui els denigraven per aquestes paraules. Però, havien comprès que no hi pot haver pàtria que no sigui casal de la justícia (vegeu la corrupció que denuncia Isaïes a 10,1ss). I, avui, ambdós profetes són més representatius i engrandeixen més llur poble que tots aquells que els van criticar i perseguir per aquestes paraules.

Des d'aquesta perspectiva, ens podem preguntar què passaria, avui, si algun profeta bíblic parlés, en nom de Déu, del "*meu servent Bin Laden*", malgrat després li digués també quatre veritats al criminal saudita. És fàcil pensar la que s'armaria. Ni que Jeremies ens donés, com a raó, aquests altres esplèndids versos del seu col·lega i poeta Isaïes: "el poderós és com l'estopa, i la seva obra, com la xispa. Ambdós cremaran junts i no hi haurà qui els apagui" (Isaïes 1,31).

7. Una de les raons que més influeixen en aquesta doble valoració inhumana dels assassinats és la por. *Estem entrant en una cultura de la por*. Ara bé: la por pot ser (i està essent) terriblement manipulada. L'ésser humà mai no esdevé tan cec com quan té por. I una cultura atrapada per la por acceptarà qualsevol crueltat per tal d'alliberar-se'n. La forma com solen presentar les morts els mitjans de comunicació ens indueix a pensar, enfront d'unes, que "aquests morts podríem ser nosaltres"; i, enfront de les altres, que "aquestes morts no m'afectaran pas a mi": malgrat no es tracti només de morts d'afgans, sinó d'accidents de tràfic o laborals (uns cinc morts per dia, no ho oblidem).

8. Per això, convé recordar aquí una de les veritats humanes més elementals i que la nostra ceguesa es nega més a admetre: *Sense justícia no hi pot haver tranquil·litat*. Si més no, a la llarga. I per això, en un món tan empestat d'injustícia, de fams i de misèries injustes, ens hauríem de preguntar si no ens assemblem al malalt de càncer de pulmó que continua fumant, tot al·legant que el tabac no li fa res. És una llei provada que la injustícia engendra misèria i diferències. Aquestes, engendren desesperació, indignació, enveja o somnis de paradisos futurs... I aquests, al seu torn, engendren amenaces en forma de revoltes, guerrilles, inseguretat ciutadana o terrorismes... La mena de càncer varia, però no pas la gravetat del diagnòstic. El virus s'anomenarà avui Bin Laden, com abans s'anomenà Che Guevara, o Karl Marx, o Mao, o Farabundo Martí... Però, l'efecte és pràcticament el mateix.

9. El terrorisme i la inseguretat sembla que són, avui, el nostre càncer. Moralitzar-los pot resultar un judici molt vertader; però *és tan ineficaç com moralitzar el càncer*. Pretendre "acabar amb ells" és un altre dels nostres enganys. Es pot acabar el terrorisme, però no es pot acabar "amb" el terrorisme. Seria com aquella cirurgia del càncer tan coneguda que, de moment, a un el deixa molt bé (tot i que un xic amputat), però, sense que sapiguem com, al cap d'uns anys apareix una maleïda metastasi en un altre lloc. Reapareixen les brigades roges, rebrota algun boig suïcida palestí. Pèssimes notícies, però potser no inesperades. Naturalment, la metastasi genera alarma, i l'alarma ens obligarà a renunciar a mil qualitats de la nostra vida. I així, a poc a poc, allà on hi ha un càncer social, les llibertats democràtiques que tant van costar de conquerir hauran de ser aparcaades fins a un nou avís. Potser fins ja mai més; puix que sense justícia no hi pot haver democràcia.

Així, doncs -i seguint amb l'al·legoria del càncer-, no són només els nuclis del terrorisme els qui necessiten una intervenció quirúrgica, sinó que és tot l'organisme mundial el qui necessita una bona quimioteràpia. Sense aquesta, l'altra esdevindrà inútil.

10. Existeix, a més, *la sospita que tota aquesta por no serveixi d'altres interessos*. Els Estats Units depenen enormement del petroli, i està calculat que, l'any 2020, necessitaran importar, no el 52% sinó el 66% de llur petroli, tot passant d'uns deu milions de barrils diaris a més de 16. A tal fi, necessiten explotar el petroli dels països que disposen dels 2/3 del petroli mundial i, alhora, diversificar llurs fonts (evitant la dependència de l'Àrabia Saudita, que ha acabat essent, paradoxalment, el bressol de gairebé tots els terroristes). En aquest context, resulta sorprenent que G. Bush, ja en la seva campanya electoral (i, doncs, abans dels atemptats de l'11 de Setembre) parlés de la necessitat de disposar d'unes forces armades "mòbils, mortíferes i fàcils de desplegar amb un mínim de suport logístic".

La sospita que suggereixen aquestes dades no és pas absurda, i, en tot cas, són els Estats Units els qui haurien d'estar obligats a desmentir-la amb fets, i no només amb paraules.

Potser, doncs, la pregunta d'aquests moments és si, malgrat tot, els ciutadans del primer món preferim "seguir ballant sobre la coberta del Titànic", mentre d'altres tenen cura de nosaltres. Al capdavall, com que el Titànic va a poc a poc, és possible que els qui rebin la trompada ja no siguem nosaltres. I a nosaltres *"ningú no ens podrà treure el que hàgim ballat"*. Tanmateix, quan un veu els rostres alegres i confiats d'aquests nens, els nostres fills, que no sospiten pas el món esquinçat que els podem deixar, sent que aquesta actitud de "seguir ballant sobre la coberta del Titànic" mereixeria, també, el nom de cinisme.

(N.B. Quan surti aquesta nota, ja hi haurà hagut d'altres morts inútils que exigirien actualitzar llurs dades. Tanmateix, desgraciadament, llur tesi continuarà essent vàlida. Som així. I per això la convivència humana resta sempre tan amenaçada).

---

[1] Dades a *Le Monde Diplomatique*, setembre del 2002, pàgs.2